

PÜLÜMÜR ALEVİLERİNİN TEMEL DİNİ İNANÇLARI

- Basic Religious Beliefs of Pulumur Alawites -

Dr. Mehmet MALKOÇ

DİB. Din Ateşesi

Abstrac *The construction of healthy communication between Alawites and Sunnites is important. And it seems the relations between these two are getting better in recent times. In this essay which is called we try to shed light on basic religious beliefs of Alawites of Pulumur. These religious belief and rules are traditionally reviewed as six basic principles. Our aim in this study to help to understand the Alawism that is not uniform and to provide to set healthy communication among society layers. In this essay we arrived at the conclusion that Alawites are similiar to Sunnı Schools except that their belief of partially incomplete of Qur'an and reencarnation belief, the detail of which is to be examined in the paper.*

Keywords: *Alevi, Religious Belief, Pülümür, Islamic Theology.*

GİRİŐ

Alevîlik, önceki mensup oldukları dini kabullerinden tam anlamıyla kopamamış göçebe toplumların Anadolu'ya hareketleri esnasında yolları üzerindeki değişik kültürlerden, dini algı ve yaşayıştan etkilenerek eklektik bir yapıyla belirginleşmiştir. Anadolu Alevîliğinin tarihsel süreçte kendisinin bir dışlanma içersinde olduğunun anlayışı, bazı dönemler ve bazı Alevî kesimlerin kendilerini gizlemelerini ve varlıklarını bir sır toplumu şeklinde sürdürmelerine neden olduğu söylenebilir.¹

Alevîlikle ilgili çok sayıda akademik çalışmalara rağmen Alevîlik, günümüzde araştırılmaya devam edilesi gereken bir konu olduğu kanaatindeyiz. Bunun nedenleri arasında Anadolu'daki Alevîler arasındaki bariz görüş farklılıkları ile genel Alevî hissiyatını ortaya konan metinlere bire bir yansıtmanın güçlüğüdür. Sahip olduğu yerel çeşitliliği göz önünde bulundurmadan elde mevcut olan Alevî kaynaklardan hareketle Alevîliğin tanımlanarak tek bir yöne sahip fenomen şeklinde sunulması, en azından Anadolu Alevîliğinin tasvirinde araştırmacıları doğrudan uzak bir sonuca ulaştırmaktadır. Zira senkretik bir yapıya sahip olan Alevîlik, Cumhuriyetin kazanımları ile birlikte farklı ve geniş çerçevesel bir modernleşmeyi yaşamaktadır. Fakat Alevîliğin nasıl bir yön bilgisi içinde olduğu, kendilerini nasıl

---

¹ Duman, M. Zeki, Heterodoksi Bir İnanç Olarak Alevilik, *Journal of World of Turks*, 3/1, 2011.

tanımladıkları ve yeniden varoluşlarının boyutlarının hem Alevî kesim için hem de Alevî olmayan kesimce bilinmesi önemlidir.²

Ülkemizin bir gerçeği olan Alevîlik hakkında akademik, çalışmalara rağmen, onlar ile Sünni kesim arasında sağlıklı diyalogların kurulması ve bunun netice vermesi bir yana, hala iki kesimin karşılıklı sahip oldukları önyargıları ve mevcut bilgileri tashih aşamasında oldukları bir vakıadır. Karşılıklı sağlıklı ilişkilerin kurulması ve Alevîliğin anlaşılması için yeni çalışmalara ihtiyacın gerekliliği ortadadır.³ Bu gereksinimin karşılanması katkı sağlayacağını düşündüğümüz alan çalışmamızda, tamamını Alevî vatandaşlarımızın oluşturduğu Pülümür ilçesindeki Alevîlerin sahip olduğu temel inanç esaslarının ortaya çıkarılmasını konu edindik. Araştırmamızı değerli kılan, yerinde yaptığımız gözlemlerin, yüz yüze yapılan görüşmelerin, iki sene gibi geniş bir zamanda yapılması ve nihayetinde bunların anketle güçlendirilmesidir. Bunun yanında yöre halkının inançlarını ifade etmede, klasik Alevî çekingenliğini bir tarafa atarak duygularını bizimle gönül rahatlığıyla paylaşması, çalışmamızın objektifliğine katkı sağlamıştır.

Pülümür halkı kendilerini Türk/Türkmen olarak tanımlamaktadırlar. Onlar kendilerinin Cengiz istilası önünden çekilen Celalettin Harzem Şah'ın askeri bakiyesi ve Horasan tarafından gelme Türk olduklarını söylemektedirler. Hatta bugün haritalarda Tacik baba diye geçen ve kendilerince Sultan baba diye anılan tepeyi, Celalettin Harzem'in kabri olarak gösterirler ve burası onların ziyaretgâhıdır. Dikkat çekici bir noktada da bu yörede yaşayan Kurganlı adlı aşiretin isminin, Orta Asya Türklerinin mezarlarına verdiği Kurgan'dan geldiğidir.⁴

Bilindiği gibi Anadolu Selçukluları 1243'de Moğollara yenilip, 1318'de de ortadan kalktığına, Anadolu' da birçok beylikler kuruldu. XIII. yy. da Doğu Anadolu'ya göçmüş olan Akkoyunlular, Tur Ali Bey tarafından bir birlik oluşturular. Diyarbakır Merkez olmak üzere Erzincan'a kadar uzanan tüm Tunceli yöresini de içine alan geniş alanda hâkimiyet kurdular. Bu Türkmen kavmi Orta Asya'daki kültürel yaşamlarından miras kalan koyun figürünü sembol yaptılar. Bugün Pülümür'ün mezarlarındaki mezar başlarında koyun ve koç figürleri

² Subaşı, Necdet, "Sırrı Fâş Eylemek: Alevî(lik) Araştırmalarında Yöntem Sorunları", *İslâmiyât*, sy. 3 (2003), VI, s. 178; a. mlf., "Alevîlik, Alevîler ve Modernleşme", *Birikim* (2002), sy. 159, s. 87-90.

³ Kutlu, Tezcan Özkan-Bekiroğlu, Onur, Türkiye Yazılı Basımında Anadolu Alevîliğin Temsili, *New World Sciences Academy*, 6/4, 2011.

⁴ Yıldırım, Erdal, Tunceli Yöresi Alevîlerinde Geçiş Dönemi İnanç ve Uygulamaları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Ekev Akademi Dergisi*, 14/42, 2010, 18.

mevcuttur. Pülümür'ün yakın zamana kadar “Kuzucan” ismini taşıması Akkoyunlu Devletine işaret ettiği düşünölmektedir.⁵

Akkoyunlular, 1473'te Uzun Hasan döneminde Osmanlı Devletiyle yaptıkları Otlukbeli savaşını kaybedince, bölgede Akkoyunlu etkinliği azaldı. 1508 de Şah İsmail Safevi'nin Akkoyunluları ortadan kaldırarak Doğu Anadolu' da kurduğu hâkimiyeti 1514 Çaldıran Savaşı'nda Yavuz Sultan Selim'e yenilmesine kadar sürdü. Osmanlı döneminde Kuzucan (Pülümür) 1847 yılında Erzurum Vilayetinin Erzincan sancağına bağlı bir ilçe olarak görünür. Pülümür Cumhuriyet döneminde 1936 yılına kadar Erzincan'a bağlı İlçe olarak kaldı ve 4 Ocak 1936 da Tunceli adı ile kurulan İlin yedinci İlçesi olarak Tunceli vilayetine katıldı. İlçeye bağlı bucaklardan Kırmızıköprü 1914, Dağyolu 1915, Balpayam 1935, Üçdam 1939 yıllarında kurulmuştur.⁶

YÖNTEM

Araştırma bölgesi Tunceli'nin Pülümür İlçesidir. Çalışmamız iki seneyi aşan gözlemlerimize, bu süreç zarfında gerçekleştirdiğimiz yüz yüze görüşmelere ve İlçenin kanaat önderi olarak tanımlayabileceğimiz 40 kişiye uyguladığımız temel inanç esasları ve bunlara müteallik konuları içeren 38 soruluk ankete dayanan bir alan çalışmasıdır.

Kitabî bir gelenekten ziyade şifahî bir kültüre sahip olan Alevîliğin teolojisinin ortaya konulması ve Alevîliğin değerlendirilmesinde hareket noktamız, Sünni veri ve kaynaklar değerildir. Aksine amaç, bir müslümanda olması istenen ibâdet, muâmelât ve ahlâka dâir prensipler dışında, İslâm'ın bir insanı Müslüman olarak kabul edilmesinde belirlediği temel ve yalın inanç esasları perspektifinde yöre Alevîlerinin inanç yapısının ortaya konmasıdır. Subaşı'nın da işaret ettiği gibi⁷ araştırmamızın amaç ve yöntemi içersinde bir zümreyi bir yapıya ekleme öncelenmemiştir. Yöre halkını oluşturan Alevîleri anlamayı, keşfötmeyi, fark etmeyi öne çıkaran metot benimsenmiştir.

VERİ ANALİZLERİ

Araştırmamızda yüz yüze yaptığımız görüşmelerin yanında, uyguladığımız anketimizde deneklerle ilgili veriler şöyledir: Anketimiz 20 yaş ve üzerine uygulanmıştır. Cinsiyet doğrultusunda deneklerin durumu aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

⁵ Tuncel, Metin, “Tunceli”, *DİA*, XXXXI, 378-380 (2012).

⁶ <http://www.pulumur.gov.tr>.

⁷ Subaşı, “Sırrı Fâş Eylemek: Alevî(lik) Araştırmalarında Yöntem Sorunları”, *İslâmiyât*, sy. 3 (2003), VI, s. 180.

CİNSİYET	%
Erkek	87
Kadın	13
TOPLAM	100

Bu tabloya göre deneklerin % 87'si erkek, % 13'ü bayandan oluşmaktadır.

MESLEK GRUPLARI	%
Çiftçi	15
Memur	20
Esnaf	25
Evhanıme	15
Emekli	15
İşçi	10
TOPLAM	100

Tabloda görüldüğü şekliyle deneklerin meslek gruplarına dağılımı ise % 15'i çiftçi, %20'si memur, %25'i esnaf, %15'i ev hanımı, %15'i emekli, % 10'u işçidir. Bu tabloda yer alan meslek grupları içerisinde en fazla memurların en az da işçilerin yer aldığı görülmektedir.

EĞİTİM DURUMU	%
Okuryazar	5
İlkokul	25
Ortaokul	15
Lise	50
Üniversite	5
TOPLAM	100

Deneklerin eğitim durumları ise %50'si lise, % 25'i ilkokul, % 15'i ortaokul, % 5'i lisans, % 5'i okuryazardır. Buna göre denekler arasında en fazla lise mezunları olduğu görülmektedir.

MEDENİ DURUM	%
Evli	85
Bekar	15
TOPLAM	100

Deneklerin medeni durumlarına gelince % 85'i evli, % 15'i bekârdır.

YAŞ GRUPLARI	%
20-30 Yaş	13
30-40	20
40-50	22
50-60	15
60-70	17
Diğer	13
Toplam	100

Deneklerin yaş dağılımı ise 20-30 yaş arası % 13, 30-40 yaş arası %20, 40-50 yaş arası % 22, 50-60 yaş arası %15, 60-70 yaş arası % 17 ve 70 ve üzeri yaş grubu ise %13 tür.

Bu tablo verilerine göre ankete katılanlar içerisinde en yüksek oranda 40-50 yağ grubu olduğu görülmektedir.

TEMEL İNANÇ ESASLARI

Klasik dönem kelâm kaynaklarından itibaren İslâm'ın temel inanç esasları, üç ana başlık (usûl-i selâse) altında ele alınmış olup bunlar sırasıyla; Allah'ın varlığına, yegâne yaratıcı ve tapılacak varlık olduğuna inanmak ilâhiyyât; peygamberlerin Allah tarafından gönderilmiş Allah'ın elçileri ve kulları olduğuna iman etmek nübüvvet; ahiret gününe inanmak sem'iyât'tır. Bu üç temel asıl, inanılacak şeylerin esasları olarak görülmüştür. Araştırmamızda bu üç temel iman esasının detayı olarak kabul edilen meleklerle, kitaplara, kadere iman ayrı başlıklar halinde ele alınarak incelenmiştir.

Dini İnanç Yönünden Kendinizi Nasıl Tanımlıyorsunuz?	Müslüman	Müslüman Alevî	Alevî
	% 70	% 25	%5
Toplam	100		

İlçe Alevîleri “Kendinizi dini inanç yönünden nasıl tanımlıyorsunuz?” şeklindeki soruya verdikleri cevapların oransal dağılımı % 70'i Müslüman, % 25'si Müslüman-Alevî, % 5'i ise Alevî olmuştur. Görüldüğü üzere % 95'lik kesim kendisinin Müslüman kimliğini öncelemiştir.

ALLAH'A İMAN

Allah'a iman bir Müslüman'ın sahip olması gereken en temel inançtır. Mevcut Alevî kaynaklarında da Tanrı'nın varlığına ve birliğine olan inanç aynı şekilde merkezi ve yerleşik bir konumdadır.⁸ Araştırma bölgemizde yaptığımız görüşmelerde ve ankette yöre Alevîlerinin tamamının Allah'a inandığını ortaya koymuştur. Yöre Alevîlerinde Allah'a iman, inanç konularının en önemlisi olarak kabul edilir.

Hak-Muhammed-Ali kabulünün, Hristiyanlıktaki teslis inancına benzer olup olmadığına dair Alevî yazarlar kendi aralarında farklı yorumlara sahiptir. Bir kısmı bu kabulün Hristiyanlıktaki üçlemeyi andırдыğı söylemekte,⁹ diğer bir kısmı ise,

⁸ Yeşilyurt, Temel, “Alevî-Bektaşiliğin İnanç Boyutu”, *İslamiyat*, sy. 3 (2003), VI, s. 13-18.

⁹ Kaleli, Lütfi, *Binbir Çiçek Mozağı Alevîlik*, 1996 İstanbul, s. 20-21.

buna şiddetle karşı çıkmaktadır.¹⁰ Aleviler arasında Hak-Muhammed-Ali kabulünün mahiyeti hakkında üç görüş bulunmaktadır. İlki, Hak, her şeyi yaratan, kudret ve güç sahibi Allah'ı; Muhammed, O'nun son olarak gönderilmiş peygamberi Hz. Muhammed'i; Ali ise velayet makamının şahı ve Allah'ın aslanı kabul edilir.¹¹ Bu anlayış, tasavvuftaki ulhiyyet-nübüvvet-velyet şeklinde özetlenen anlayışla örtüşmektedir. İkincisi, Hak-Muhammed-Ali'deki Hak, Allah'tır. Ancak Muhammed-Ali ise birbirlerinin aynı olup ruh ve beden açısından birdir. Aralarında fark yoktur. çnc görüş ise, Hak-Muhammed-Ali tek Bir hakikatin farklı tezahürlere sahiptir. Bunlar birbirinin aynı olup aralarında bir hull söz konusudur.¹²

Araştırma bölgemizdeki Alevilerde Hak-Muhammed-Ali kabul, ayrı ayrı birer hakikatin ifadesi olarak algılanmakta ve ilk yorumla bire bir örtüşmektedir. Hak, Allah'ı; Muhammed, O'nun peygamberi Hz. Muhammed'i; Ali ise velayet makamının şahı kabul edilir. Yapılan bütün dualarda ve icra edilen dini ritllerde sırasıyla isimleri zikredilerek yardımları niyaz edilmektedir. Grldg zere Hak-Muhammed-Ali kabul İslam'ın temel öğretilerine ters yorumlanmamaktadır. Hatta bölgedeki Aleviler, Kelime-i Tevhd'i "L ilhe illallah Muhammedün Raslu'llah Aliyyn veliyyu'llah" şeklinde zikrederler. Neticede çalışmamız yöre Alevilerinin yüzde yüz oranında kesin bir Allah inancına sahip olduklarını teyit etmiştir.

MELEKLERE İMAN

Yöre Alevileri başta, dört büyük meleğe yani Cebril, Mikil, İsrfil ve Azril'e ve onların özellikleri dhl olmak üzere diğere meleklerle de inandıklarını ifade etmişlerdir. Yaptığımız görüşmelerde ve ankette tüm bölge Alevilerinin meleklerle ve onların özelliklerine olan inançlarının tam olduğunu saptanmıştır.

KİTAPLARA İMAN

Burada imanın konusu olan ilh kitap, Allah'ın insanlara tebliğ etmek üzere peygamberlerine bildirdiği vahiyleri toplayan yazıların tamamıdır.¹³ Bu kitaplar da Zebur, Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'dir. Aleviliğin temel yazılı kaynaklarına göre Kur'an, Allah tarafından Cebrail vasıtasıyla Hz. Muhammed'e gelen kutsal bir

¹⁰ Bedri Noyan, *Bektaşilik Alevilik Nedir?*, Ankara 1985, s. 54.

¹¹ Noyan, *age*, s. 54; er, Cenksu, "Hak-Muhammed-Ali (ler) Telakkileri erevesinde Alevilikte Hz. Ali", (*Hz. Ali Sempozyum Bildirileri*), İzmir 2009, s. 121; Harun Yıldız, "Türkiye Aleviliğinin İnanç ve Ahlaki Değerleri", *Aleviliğin Dn Bugünü* (Ed. Halil İbrahim Bulut), Sakarya 2010, s. 294.

¹² üçer, *agm*, s. 122; Harun Yıldız, *agm*, s. 294.

¹³ Topaloğlu, Bekir ve Diğerleri, *İslâmda İnanç Esasları*, İstanbul 2002, s. 219.

kitaptır.¹⁴ Fakat Kur'ân'a olan bu inanç, Kur'ân'ın anlaşılması ve yorumlanması etrafında belirsiz bir kutsallığa dönüşür. Kur'ân'ın bâtinî yorumunun esas olduğuna, Hz. Ali ve Ehl-i Beyt ile ilgili âyetlerin eksik olduğuna¹⁵ ve Kur'ân'ın yorumunun değil, "canlı Kur'ân" olarak kabul edilen insanın önemli olduğuna vurgu vardır.¹⁶

	Evet	Hayır
Kur'an Okumayı Biliyor musunuz?	% 13	% 87
Toplam	100	

Yöredeki Alevî vatandaşlarımız Kur'ân başta olmak üzere diğer kutsal kitaplara karşı tam bir iman sahibidir. *Kur'ân okumayı biliyor musunuz?* sorusuna % 13'ü evet cevabını verirken % 87'si bilmediğini söylemiştir. Ancak *Çocuklarınızın Kur'ân'ı öğrenmelerini ister misiniz?* sorusuna ise yöre halkının tümü olumlu cevap vermiştir. *Evinizde bulunan dini kitaplar nelerdir?* ile *Alevîliğin temel kaynakları nelerdir?* sorusuna cevaben zikredilen dini kaynakların başında Kur'ân yer almıştır. Yöre Alevîlerinde vefat etmiş yakınlarına Kur'ân okutmak son derece önemli olup her sene geçmişlerine Kur'ân okutmayan Alevî yok gibidir.

Kur'an'da Eksiklik Var mı?	Hayır, Yok	Evet, Var	Bir Fikrim Yok
	% 48	% 40	% 12
Toplam	100		

Kur'ân'ın bugünkü şekliyle eksik olduğu düşüncesine katılıyor musunuz? Sorusuna % 12'i fikrim yok, % 48'i eksik olmadığını, % 40'ı ise eksik olduğunu söylemiştir. Kur'ân'ın eksik olduğu fikrine sahip olanlara, bunun nedenini

¹⁴ Öztürk, Mustafa, "Alevîlerin Kur'ân Tasavvuru Üzerine", *İslamiyat*, sy.3 (2003), VI, s. 55-70.

¹⁵ Zelyut, Rıza, *Öz Kaynaklara göre Alevîlik*, İstanbul 1998, s. 31, 135.

¹⁶ Üzüm, İlyas, *Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevîlik*, İstanbul 1997, s. 80- 85.

sorduğumuzda, büyüklerden böyle öğrendiklerini, eksik olan kısmın Ehl-i Beyt ve Hz. Ali'nin hilafetiyle ilgili olduğunu ve bu çıkarmanın Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman dönemlerinde gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Bölgedeki Alevilerin bu iddiaları kitab ve müdellel olmaktan çok, şifahi kültüre dayalı bir bilginin ürünüdür. Yöre Alevilerinin Ku'an'm eksikliğine dair bu bilgisi klasik şiâ ve İmamiyye tarafından da ifade edilen mevcut Kur'an'm eksik olduğu iddiasına benzer olup, bu yorum ağdaş mtedil şiî âlimlerce sert bir şekilde eleştirilmektedir.¹⁷ Yöre Alevilerince mevcut Kur'an, Sünnilikle zdeşleştirildiğinden, Kur'an-ı Kerim'i okumayı bilenlerin sayısının azalmasına ve Kur'an'm öğrenilmesine ve öğretilmesine engel olmuştur.

PEYGAMBERLERE İMAN

İlçe Alevileri Kur'an-ı Kerim'de adları geçen peygamberler başta olmak üzere tüm peygamberlere iman ettiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında Hz. Muhammed'in Ehl-i Beytin büyüğü, peygamberlerin sonuncusu ve geriye bıraktığı iki emanetin Kur'an ve Ehl-i Beyt olduğuna inanılır. Yaptığımız görüşmelerde ve deneklere yönelttiğimiz soruların cevaplarında bütün Aleviler, Hz. Ali'nin Hz. Muhammed'den üstün olmak şöyle dursun, Hz. Ali'nin büyüklüğünü, onun Peygambere olan yakınlığına ve ondan aldığı zahir ve batın ilimlere bağlamaktadır. Nitekim Allah'a iman başlığı altında açıkladığımız üzere Hak-Muhammed-Ali anlayışında Hak; Allah'ı, Muhammed; Âlemlere rahmet olarak gönderilen son Peygamber Hz. Muhammed'i, Ali; ise evliyaların piri olarak kabul edilmektedir. Hz. Muhammed, nübüvvet nurunu taşıdığından güneşe; Hz. Ali ise Hz. Peygamber'den aldığı velayetin nurunu taşıdığından aya benzetilmiştir.

Hz. Muhammed'i Peygamber olarak Kabul ediyor musunuz?	Evet	Hayır	Bir Fikrim Yok
	% 100	% 00	%00
Toplam	100		

¹⁷ Yavuz, Yusuf şevki, "İmamiyye'ni Usl'd-Din'e İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi", (*Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde şiilik Sempozyumu*), İstanbul 1993, s. 669, 670; Avni İlhan, "şiâ'da Usl'd-Din", (*a.g.s.*), s. 414.

Hz. Muhammed'e ve Peygamberlere inanıyor musunuz? sorusuna tereddütsüz evet diyenlerin oranı % 100'dür.

Fakat yeni yetişen nesil Hz. Muhammed ve Ehl-i Beyt'in ne olduğu ve kimlerden oluştuğu hakkında yeterli bilgidен yer yer uzak kalmıştır. Nadiren de olsa, Ehl-i Beyt denildiğinde Hz. Ali ve ailesi akla gelmekte Hz. Muhammed ismi zikredilmemektedir.

AHİRETE İMAN

Kur'an-ı Kerim'in yaklaşık üçte birinde konu edilen ve kelim kaynaklarında sem'iyât adı altında ele alınan ahiret ve safhaları inanılması gereken iman esaslarıdır. Yöre Alevileri kabir hayatı, kabir nimeti ve azabı, hesap, sırat, mizan, cennet ve cehennem başta olmak üzere ölümden sonra dirilmeye inanmaktadır. Vefat etmiş olan yakınların kabristanda ziyaret edilmesi, yörede son derece önemlidir. Kabir ziyaretine tüm aile birlikte gider ve yakın komşular çağrılarak mezar başında Kur'an-ı Kerim okunur ve duadan sonra ziyarete gelenlere hayır olarak yöre Alevilerinin lokma diye ifade ettikleri bir ikramda bulunulur.

Ruhun bir bedenden bir sonrakine intikali inancı olan Reenkarnasyon, aşırı Şii fırkalarından olan Sebeiyye, Kâmilîyye, Harbiye, Nusayriyye gibilerinde mevcut olmakla birlikte, Bektaşîlikte de yaygın olarak görülmektedir.¹⁸ Genelde âhirete dair konuların kapsamında ele alınan tenasüh inancına yöre Alevilerinde de rastlanmıştır.

Ruh Göçüne İnanıyor musunuz?	Evet	Hayır	Bir Fikrim Yok
	%	%	%
	16	81	3
Toplam	100		

Ruh göçüne yani insan ruhunun öldükten sonra başka bir bedene geçtiğine inanıyor musunuz? Sorusuna verilen cevapların % 81'ü hayır, % 16'sı evet, % 3'ü ise "fikrim yok" olmuştur. Yaptığımız görüşmelerde, belli bir fikri temele dayanmayan ve muğlâk bir tenasüh inancının varlığı tespit edilmiştir. Nitekim tenasühe inandığını söyleyen Alevilerin aynı zamanda ahiret ve hallerine iman ettiklerini söylemeleri, konunun bilgi eksikliğine dayandığını ortaya koymaktadır. Bu açmazı kendilerine sorduğumuzda, kötü insanların ruhlarının hayvan suretinde,

¹⁸ Öz, Mustafa, "Gâliyye", *DİA*, XII, 335.

iyi insanın da insan şeklinde geri döneceği tarzından bir anlayışa sahip gürnümündedirler.

Neticede yöre Alevileri, ahirete iman konusunda duyarlı olduklarını, ölmüşlerinin ardından yaptıkları hayırlarla ve okuttukları Kur'ân-ı Kerîm ile göstermekle beraber, % 16'lık kesimin tam olmamakla beraber tenasüh inancına sahip olmaları halkın kaynaklara dayalı doğru dini bilgiden uzak kalmalarının bir neticesi görülebilir. Sonuçta reenkarnasyon inancı, çok azınlıkta görülmektedir.

KADERE İMAN

Kadere İnanıyor musunuz?	Evet	Hayır	Bir Fikrim Yok
	% 100	% 00	%00
Toplam	100		

Kaza ve kader konusunda dini gelenekte farklı görüşler olmakla birlikte, yöre Alevilerinin tümünün kaza ve kadere inandıkları saptanmıştır. Nitekim *İnsanların kaderlerinin Allah tarafından önceden bilindiğine yani kadere inanıyor musunuz?* sorusuna evet diyenlerin oranı % 100'dür.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

“Pülümür Alevilerinde Temel Dini İnançlar” adlı alan çalışmamız, Tunceli iline bağlı ve tamamını Alevî vatandaşlarımızın oluşturduğu Pülümür ilçesinde yaşayan yurttaşların temel dini inançlarını konu edinmiştir. İlçe halkının kendilerini Horasan bölgesinden göç eden Türkmen boylarının devamı olarak görmesinin yanında, halen mevcut olan koçbaşlı mezar taşlarına bakıldığında, bölgede Akkoyunlu devletinin yöre yaşantısı üzerinde derin izler bıraktığı açıktır. Araştırmanın neticesinde Pülümür Alevilerinin genel manada İslam'ın temel dini inançları olan ve “Amentü” şeklinde özetlenen Allah, kitap, peygamber, ahiret, kaza ve kader inançlarına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Öncelikle İlçe Alevileri Allah'a olan iman ile Allah'ın varlığı ve birliği hakkında sağlam bir inanca sahiptir.

İlçe Alevîleri Kur'ân başta olmak üzere diğer kutsal kitaplara karşı tam bir iman sahibi olup Kur'ân-ı Kerîm'e karşı derin bir sevgi ve saygı duymaktadır.

Ahîret inancı konusunda ise her ne kadar tenasüh inancını içeren anlayışlar varsa da, genel anlamda ahîret hayatına iman ettikleri görülmektedir.

Neticede Kur'ân'ın korunmuşluğu etrafındaki bazı şüpheler ile silik bir tenasüh inancı dışında yöre Alevîlerinin temel inanç konularında genel İslami kabulle aynı çizgide oldukları tespit edilmiştir. Fakat inanç sahasındaki bu ortak payda oranı yirmi yaş altı olan Pülümlü gençler için düşüktür. Ayrıca tespit ettiğimiz bu ortak noktaların yöre açısından değerlendirdiğimizde, gerek Pülümür Alevîleri gerekse Sünniler tarafından bilinmemektedir. Hatta göz ardı edilerek itikadi saha dışındaki yaşam şekline kaynaklanan farklılıklardan hareketle iki kesim arasında sağlıklı bir diyalog kurulamamaktadır.

Bu durum gerekli geleneği almadan yetişen Alevî gençlerini başka tutum, davranış ve inançlarına yönlendirmektedir. Yöre gençliği ve özellikle lise gençliği sahip oldukları inanç boşluğunu ideolojik felsefelerle doldurmaktadır. Alevîlik konusunda görüş belirten bazı yazarlarında üzerinde durduğu, Alevîliğin kendi kaynaklarından ziyade farklı kaynakların etkisinde kaldığı¹⁹ görüşü Pülümlü gençler için de söz konusudur. Yeni yetişen Pülümür gençliğinin yaklaşık % 12'lik kesimi, Alevîliği bir ideoloji şeklinde değerlendirerek Marksist ve Sosyalist çizgideki eserlerden beslenmektedir. Başlangıcı 12'li yaşlara kadar inen bu okumalar neticesinde yetişen yeni nesil, Alevîliğin inanç boyutuyla kendi arasına mesafe koyarak, kendisini ateist olarak tanımlamakta Alevîliği, tabiata ve canlılara sevgiyle bakmanın ön plana çıktığı kültürel bir yaşam tarzı olarak kabul etmektedir. Nitekim Pülümlü Alevîler, yeni yetişen nesillerinin yeterli dini geleneklere sahip olmadan yetiştiklerini itiraf etmekte ve bunun sebebinin Alevîlik inanç, adap ve erkân eğitiminin yetersizliği olarak görmektedir. Ülkemizin zengin dinî, fikrî, ahlakî ve kültür mirasının bir parçası olan Alevîliğin temel kaynakları olarak kabul gören eserlerin, Diyanet İşleri Başkanlığının himayesinde Türkiye Diyanet Vakfı tarafından Alevî-Bektaşî Klasikleri şeklinde basılması, Alevîlik konusuna devletin farkındalığının bir neticesidir. Bu çalışmalar yöre Alevîlerince olumlu bulunmuş ve devamı beklenmektedir.

¹⁹ Turan, Ahmet, Bozkuş, Metin, "Günümüzde Sivas ve Çevresinde Yaşayan Alevîlerde İnanç Esasları", *OMÜİFD*, sy. 24-25, (2007), s. 29.

KAYNAKÇA

<http://tuikrapor.tuik.gov.tr>

<http://www.pulumur.gov.tr>

İlhan, Avni, “Şîa’da Usulü’-d-Din”, **Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde Şiiilik Sempozyumu**, İstanbul 1993.

Kaleli, Lütfi, **Binbir Çiçek Mozaigi Alevilik**, İstanbul 1996.

Kutlu, Tezcan Özkan-Bekiroğlu, Onur, Türkiye Yazılı Basınında Anadolu Aleviliğin Temsili, **New World Sciences Academy**, 6/4, 2011.

Noyan, Bedri, **Bektaşilik Alevilik Nedir?**, Ankara 1985.

Öz, Mustafa, “Gâliyye”, Cilt XII, 333-337, **DİA**.

Öztürk, Mustafa, “Alevilerin Kur’ân Tasavvuru Üzerine”, **İslamiyat**, (2003), sy.3, VI.

Subaşı, Necdet, “Sırrı Fâş Eylemek: Alevi(lik) Araştırmalarında Yöntem Sorunları”, **İslâmiyât**, (2003), sy. 3, VI.

Subaşı, Necdet, “Alevilik, Aleviler ve Modernleşme”, **Birikim** (2002), sy. 159.

Topaloğlu, Bekir ve Diğerleri, **İslâmda İnanç Esasları**, İstanbul 2002.

Tuncel, Metin, “Tunceli”, **DİA**, XXXXI, 378-380 (2012).

Turan, Ahmet, Metin Bozkuş, “Günümüzde Sivas ve Çevresinde Yaşayan Alevilerde İnanç Esasları”, **OMÜİFD**, sy. 24–25, (2007).

Üçer, Cenksu “Hak-Muhammed-Ali (Üçler) Telakkileri Çerçevesinde Alevilikte Hz. Ali”, **Hz. Ali Sempozyum Bildirileri**, İzmir 2009.

Üzüm, İlyas, **Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevilik**, İstanbul 1997.

Yavuz, Yusuf Şevki, “İmamiyye’nin Usulü’-d-Din’e İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, **Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde Şiiilik Sempozyumu**, İstanbul 1993.

Yeşilyurt, Temel “Alevi-Bektaşiliğin İnanç Boyutu”, **İslamiyat**, sy.3 (2003), VI.

Yıldırım, Erdal, Tunceli Yöresi Alevilerinde Geçiş Dönemi İnanç ve Uygulamaları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. **Ekev Akademi Dergisi**, 14/42, 2010, 18.

Yıldız, Harun, “Türkiye Aleviliğinin İnanç ve Ahlaki Değerleri”, **Aleviliğin Dünü Bugünü** (Ed. Halil İbrahim Bulut), Sakarya 2010.

Zelyut, Rıza, **Öz Kaynaklara göre Alevilik**, İstanbul 1998.